

Hembygdsbladet

Medlemstidning för Vikingstad Hembygdsförening Nr 1 2001

Ordföranden har ordet.

Detta är årets första av förhoppningsvis 6 nummer i år. Om vi lyckas få ihop 6 nummer i år beror mycket på Er. Vårt hembygdsblad är tänkt som ett forum där vi kan utbyta erfarenheter och kunskaper av varandra och då vill jag att Ni skriver till mig om vad Ni vill att Hembygdsbladet ska innehålla.

Vi kommer under året att genomföra en del av de förslag som Ni kom med i hembygdsenkäten.

Bl a kommer våra arrangemang att annonseras på en sk "trottoarpratare". Den kommer att ställas upp på gräsmattan vid kiosken inför varje arrangemang. Håll utkik!

Vår förhoppning är att de förändringar som vi kommer att genomföra leder till att fler uppmärksammar våra aktiviteter och att dessa blir mer frekventerade.

Vill Du bidra till Östergötlands mathistoria?

Det har kommit ett upprop från Kulturarv Östergötland som lyder:

Regional Matkultur är ett europeiskt nätverk vars logotyp är ett kvalitetsmärke för mat som har lokala traditioner eller som nyskapar och vidareutvecklar traktens mattraditioner.

Sedan oktober -98 har nätverket varit aktivt i Sommenbygden och har i dag 26 medlemmar som är både livsmedelsproducenter och restauranger.

Som inspiration till dessa krögare och andra med matintresse är tanken att samla alla Era matminnen. Det kan vara skrock, myter, små historier eller anrika

recept som förmedlats från generation till generation.

Ert material kommer sedan att bli en del av Kulturarv Östergötland med länkning till Regional Matkultur.

Vill ni vara med att skriva mathistoria, skriv ner ert minne och skicka eller e-posta det till undertecknad.

Tack för att ni vill delge oss Er mathistoria.

**Louise Alenbrand
Hasselbacksvägen 4
590 55 Sturefors**

louise.alenbrand@swipnet.se

Kulturarv Östergötland som omnämns har en hemsida på Internet som det är meningen ska bli en naturlig utgångspunkt för alla oss som har ett kulturellt intresse.

Här samlas Östergötlands kulturarv i form av Bild- och föremålsdatabaser, arkiv, kyrkböcker, böteslängder och mycket mer.

Se själv på följande adress:
<http://www.tema.liu.se/kulturarv/>

"Kulturarv Östergötland" växer ständigt och för närvarande kan man läsa en intressant artikel om Ydredrotten. För Er som inte har Internet återges artikeln i detta nummer.

Kent Sigedal

Styrelsens sammansättning 2001

Funktion	Namn	Adress	Telefon
Ordförande	Kent Sigedal	Gustad Skattegård	218088
Vice Ordf.	Ingemar Carlsson	Mimergatan 21	812 14
Kassör	Maria Hultgren	Torsgatan 12 A	816 06
Sekreterare	Mary Kindgren	Gunnorp Bäckgård	850 35
Studieorg/ Kulturomb	Kerstin Trygg	Sälggatan 5 C	805 45
Intendent	Owe Lantz	Våghusgatan 20	804 61
Ledamot	Nils Herlitz	Hasselbacken	817 35
Ledamot	Inga Jacobsson	Torsgatan 14 A	803 04
Ledamot	Torgny Brinkby	Gunnorp Västergård	850 14
Suppleant	Christer Ljung	Frackstad Björkhagen	821 27
Suppleant	Jan Eriksson	Rakered Skattegård	800 83
Suppleant	Anita Johansson	Hermodsgatan 10	813 52
Suppleant	Håkan Wiktander	Sörstad Hagbyggnaden	850 23
Suppleant	Nils-Magnus Nilsson	Kvarstad Ekbacken	814 94
Suppleant	Anette Sigedal	Gustad Skattegård	218088

Leonhard Fredrik Rääf

Leonhard Fredrik Rääf kallas allmänt för Ydredrotten och hans betydelse för den historiska kunskapen om Ydretrakten kan knappast överskattas. Därtill har hans originella personlighet gjort honom smått legendarisk i sin hembygd.

Rääf föddes 1786 i Tomestorp nära Kisa, där han växte upp med tidig undervisning i hemmet. Fadern var lagman över Kinda och Ydre.

Redan som sextonåring tog han studentexamen i Uppsala, så småningom kansliexamen, och anställdes sedan i krigsexpeditionen.

Därefter arbetade han en tid på Riksarkivet, innan han slutligen återvände till sin hembygd för att ta hand om jordbruket sedan hans föräldrar dött. Han kom snart att flytta till Millingetorp, därifrån till Bulsjö och slutligen till Forsnäs, där han stannade fram till sin död 1872.

Alltsedan unga år gjorde Rääf efterforskningar i hembygdens historia, samlade på gamla föremål och studerade seder och sagner.

Kunskapen sammanställdes i det väldiga verket om Ydre härad, som utkom med fyra delar under hans livstid och en avslutande femte del postumt.

Rääf var dessutom en djupt konservativ riksdagsman, som intog närmast reaktionära ståndpunkter i en del av tidens frågor.

Många moderna idéer drabbades därför av hans misshag. Han var bland annat en svuren fiende till ett mildrande av straffsystemet, obligatorisk skolgång och lika arvsrätt för män och kvinnor.

Järnvägar ansåg han vara ett ovärdigt transportsätt.

Rääf gjorde sig även skyldig till ett och annat beklagligt uttalande, exempelvis när han i samband med representationsreformen påstod att "Det ärorika Sverige har nedsjunkit i demokratins djupaste gyttja."

Han ansåg att landet i och med reformen drabbats av en riksolycka.

I andra frågor var han däremot en framstegsman, till exempel då han

argumenterade mot statarsystemet eller ägnade sig åt innovationer inom skogsskötsel.

Bland Rääfs värdefulla insatser lever fortfarande den spännande fornminnessamlingen på Bulsjö kvar, ordnad av hans son Lennart. Det är en brokig och intressant kuriositetssamling – allt från sängvärmare till bödelsyxor.

Förordet till Rääfs stora verk *Samlingar och anteckningar till en beskrifning öfver Ydre härad i Östergöthland* är en mycket speciell läsning. Här bekänner han färg och intressen. Han är inte sen att påpeka att han är på sin hembygds sida och vill bevara den från allt dåligt inflytande som moderniseringen i alla dess former för med sig.

I de tre sista styckena beskriver han med en oerhört omständlig men samtidigt elegant stil vilka som varit hans föresatser och vad läsaren kan förvänta sig vid läsningen av *Samlingar och anteckningar*.

”I skolen derföre icke här finna någon inledning, hvaruti skapelsen på det noggrannaste beskrifves, med tillförsigtlig uppgift på de delar af Eder bygd, som först, medlerst eller sist tillkommit; hvilka uppvällt genom äldre, dem undanskjutit och söndersprängt; allt med åberopande af iakttagelser uti någon grop eller på någon bergstopp, hvilkas förhållanden till hela jordens massa eller dess genomskärning vore långt obetydligare än minsta barr till en af edra högsta furor. I behöfven ej frukta att jag vill öfvergjuta vår redan tillräckligt steniga ort med floder af rullstenar, icke eller att jag skall befrackta ett omätligt isfält med stora klippblock och derifrån kringströ dem på Edra marker. Vårt ärbara och fasta Ydre skall till och med i hvad på mig beror, undslippa den gippunga, hvarpå det säges att Sverige nu för tiden, uti mera än ett afseende, guppar up och neder. På Edre hedervärde förfäders hufvudskålar skall jag icke uppleta sporr af gälar, för att

dömma dem hafva varit ursprungliga fiskar eller grodngar som, Himlen må veta på hvad för sätt, småningom upkraflat sig till mensklig skapnad; och fullkomligt trygge kunnen I derjemte vara, att jag ej skall göra Eder till afkomlingar hvarken från Eskimåer eller Lappar. Intet af allt detta! Sådant må lemnas åt vidtfarande snillen, åt outgrundlige lärde. Mitt mål är sanningen; min väg är historien, handskriften, sägnen, naturen, sådana de oförtydda erbjuda sin ledning.

Och härmed bjuder jag Eder, för denna gång, ett hjertligt farväl. Måtte den landsort I bebon, hvilken den gode Guden försett med Sina yppersta gåfvor, deribland icke minst aflägsenheten från verldens flärd och alltid skiftande, aldrig uphörande dårskaper, hvilka till Eder sent inträngda, ofta ej förr än smittosammaste gifftet uti deras farsots-egenskap är bortdunstadt, aldrig sakna innevånare värdige sina förfäder, värde att af efterkommande högaktas!

Författaren.”

Rääfs begravning var en märklig händelse. Han hade själv länge planerat och regisserat den in i minsta detalj. Tanken var att låta begrava sig insprängd i ett berg inte långt från Forsnäs. Han konsulterade för ändamålet sakkunniga bergssprängare från Södertunneln i Stockholm, men efter förrättat arbete upptäckte man att det läckte in vatten och de storslagna planerna övergavs för ett än mer klassiskt grepp: vid sjön Lägerns strand lät Rääf uppföra en gravhög i vikingastil, där han vilar i en järnsarkofag omgiven av föremål ur sina samlingar: mynt, en del böcker och redskap. En koppartavla bär följande inskription:

”Må du som kunnat intränga i denna undangömda grav, vörda dödens frid och åter tillstänga den öppning du gjort. Dock må du först låta kunnig man beskriva de fynd du här anträffat.”

Magnus Halldin

På Kulturarv Östergötland hemsida finns ett fotografi på Ydredrotten att beskåda. Ytterligare ca 6000 fotografier från Linköping förr i tiden finns även att beskåda.

Någon gång under våren är det meningen att vi i Vikingstad ska påbörja ett projekt med att skanna in gamla Vikingstadbilder i vår egen databas. Har Du några gamla bilder i byrålådan så vill vi gärna låna dem av Dig. Vi återkommer i ämnet.

Kent

I vår serie om våra grannföreningar har nu turen kommit till

Gammalkils hembygdsförening

Gammalkils Hembygdsförening grundades 1979. Föreningens ändamål är "att värna om och vårda hembygdens miljö och dess kulturarv och föra detta vidare till kommande generationer."

1987 fick vi en egen **hembygdsgård** genom upplåtelse av en stuga från kyrkoförvaltningen. Den ligger naturskönt placerad i närheten av Gammalkils kyrka och dess församlingshem (f.d. skolbyggnaden.)

I Hembygdsgården har vi i dag ca 800 äldre föremål, från hushåll, jordbruk och olika hantverk. Hembygdsgården är öppen i anslutning till olika program. Av socknens 630 boende är i dag 160 medlemmar i föreningen.

Återkommande program i föreningens verksamhet i anslutning till hembygdsgården är **Valborgsmässofirande, Nationaldagen** och **Hembygdsgårdar i augusti.**

Därutöver genomför vi många aktiviteter som bidrar till ökad byagemenskap och ökad kunskap om socknens landskap, gårdar, torp liksom om äldre bruks- och hantverksföremål.

Projekt som vi arbetar med just nu är **Torpskyltning** i Gammalkil socken, en skrift med berättelser om bygdens historia och en byst eller minnestavla för den från bygden kände 1600-talsbiskopen Jonas Nilsson Kylander.

Hembygdsföreningen har ett nära samarbete med bl.a. kyrkan och **Gammalkils Bygderåd** i syfte att skapa en positiv livsmiljö i socknen.

Kontaktperson: Lars-Ola Johansson, tel. 013-82322

Hemsida på Internet:
<http://home5.swipnet.se/~w-54947/Gammalkil.htm>